

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне і практичне значення
результатів дисертації Ніжнік Людмили Іванівни на тему
«Вербалізація концепту СУМНІВ у англomовному художньому
дискурсі»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 – Філологія
в галузі знань 03 – Гуманітарні науки**

**1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами
наукових робіт університету.**

Когнітивна лінгвістика на сучасному етапі розвитку є популярним мовознавчим напрямом, оскільки узагальнює досягнення різних наук і характеризується експланаторністю. Мова, як і увага, пам'ять, розглядається як одна з когнітивних здібностей індивіда й водночас як когнітивний інструмент, система знаків, що відіграє роль в кодуванні і трансформації інформації. Комунікацію розуміють як обмін інформацією, передачу або обмін концептами у вербальній чи невербальній формі. Концепт СУМНІВ має складну природу, оскільки водночас є психоемоційним та епістемічним станом, та актуалізується в мові та мовленні.

Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Актуальні проблеми іноземної філології, перекладознавства та методики викладання германських та романських мов», затвердженої Вченою радою факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 2 від 24 лютого 2016 р., номер державної реєстрації 0116U001434).

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю розширення знань про концептосферу сумніву в англійській лінгвокультурі через застосування комплексного підходу у дослідженні цього стану мовця.

Метою роботи є виявити, класифікувати, описати засоби вербалізації концепту СУМНІВ.

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- визначити теоретико-методологічне підґрунтя дослідження концепту СУМНІВ;
- виокремити поняттєві ознаки концепту СУМНІВ та дослідити засоби його номінації в сучасному англомовному художньому дискурсі;
- визначити діапазон концептуальних метафор та метонімії для опису образно-ціннісного аспекту концепту;
- побудувати фрейм концепту СУМНІВ та виявити когнітивні ознаки для ключових слотів з метою реконструкції когнітивної структури концепту;
- визначити тактико-стратегічне планування мовлення адресанта в комунікативних ситуаціях сумніву.

Об'єктом дослідження виступає концепт СУМНІВ у сучасному англомовному художньому дискурсі.

Предметом дослідження є лінгвокогнітивні та комунікативно-функціональні характеристики концепту СУМНІВ.

Методи дослідження зумовлені метою та поставленими завданнями. Дослідження виходить із визнання сполучної ролі мови між когнітивною та комунікативною діяльністю людини, що реалізується у дискурсі. У роботі використано загальнонаукові та лінгвістичні методи. *Індуктивно-дедуктивний метод* використано для осмислення та систематизації теоретичного та практичного матеріалу, *описовий метод* – для аналізу й пояснення мовленнєвих фактів реалізації висловлень в певних комунікативних ситуаціях, *метод систематизації й узагальнення* – для узагальнення отриманої інформації, інтерпретації висловлень згідно з виокремленими параметрами, здійснення комплексного аналізу отриманих даних, *кількісний аналіз* – для кількісного представлення результатів дослідження.

Дефініційний аналіз використовується для уточнення лінгвістичних термінів і понять, окреслених темою дослідження, для конкретизації поняттєвої сторони концепту. *Компонентний аналіз* – для визначення гіпер- та гіпо- сем у семантичній структурі досліджуваних мовних одиниць. Для встановлення сем значення ядерних номінантів концепту СУМНІВ та їхньої візуалізації була застосована онлайн програма Voyant Tools. *Прагматичний аналіз* застосовується для опису вживання слів та словосполучень з метою досягнення прагматичного ефекту, щоб викликати невпевненість. *Концептуальний аналіз* задіяний у дослідження для встановлення когнітивної структури концепту. *Дискурсивний аналіз* використано для встановлення соціального контексту, у який занурена комунікативна ситуація сумніву. *Метод скалярної градації* застосований для того, щоб розмістити епістемічні слова на шкалі впевненості. Для визначення ваги компонентів значення використано *статистичний метод*.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Наукове завдання полягає у виявленні поняттєво-ціннісних ознак концепту СУМНІВ за сумою енциклопедичних знань у галузі філософії, соціології, психології, логіки, психолінгвістики; виявленні передконцептуальних ознак, а саме етимології та архетипного образу концепту СУМНІВ, а також особливостей невпевненого мовлення для англійської лінгвокультури; вивченні семантики лексичних одиниць, що об'єктивують концепт СУМНІВ; побудові номінативного поля концепту СУМНІВ, що включає ЛСП, лексико-семантичні мікрополя, периферійні лексико-семантичні поля, що розширюють його; розгляді епістемічних слів для вербалізації концепту СУМНІВ; встановленні образно-ціннісних характеристики концепту за допомогою концептуальної метафори та метонімії; побудові фреймової моделі концепту СУМНІВ з відповідними фреймовими елементами; розгляді ціннісно-прагматичного аспекту концепту СУМНІВ.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою, та їх новизна. Наукова новизна полягає в тому, що вперше досліджено концепт СУМНІВ у сучасному англomовному художньому дискурсі з когнітивно-комунікативних позицій; розкрито інтенціонал та імплікаціонал значення ядерних номінантів концепту СУМНІВ; створено фреймову структуру концепту СУМНІВ; виокремлено діапазон концептуальних метафор та метонімій для концепту СУМНІВ; дається трактування поняття шкала впевненості, у зв'язку з якою вивчається концепт СУМНІВ та його вербалізатори; визначено роль епістемічних слів для вираження концепту СУМНІВ та здійснено їх поділ на епістемічні слова високої сили модальності, епістемічні слова середньої сили модальності та епістемічні слова низької сили модальності; проаналізовано МА для вираження концепту СУМНІВ; здійснено типологію комунікативних ситуацій сумніву; схарактеризовано комунікативні тактики й стратегії актуалізації досліджуваного концепту в сучасному англomовному художньому дискурсі в комунікативних ситуаціях сумніву.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, підкріплюються достатнім масивом матеріалу дослідження – проаналізовано 36 творів сучасної художньої літератури загальним обсягом 13739 сторінок, 12 лексикографічних джерел, 424 номінантів концепту СУМНІВ, 400 фрагментів сучасного англomовного художнього дискурсу. Достовірність результатів дослідження зумовлена використанням множини загальнонаукових та спеціальних лінгвістичних методів дослідження.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувачки, її особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності дисертантки з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувачка володіє високим рівнем теоретичної підготовки. Прослідковується висока обізнаність з працями інших вчених, дослідження яких є релевантними для вивчення концепту СУМНІВ, зокрема тих, які

працювали в галузях когнітивної лінгвістики (О. С. Кубрякова, З. Д. Попова, Й. А. Стернін, W. Croft, Ch. Fillmore, Z. Kövecses, G. Lakoff, R. Langacker, A. Wierzbicka), лінгвопрагматики (Н. Д. Арутюнова, О. Л. Доценко, О. Г. Почепцов, D. Biber, P. Collins, E. Finegan, L. Høye, R. Huddleston, G. Leech, G. Pullum), дискурсології (І. А. Бехта, Л. Р. Безугла, О. М. Мартинова, S. Dik), комунікативної лінгвістики (О. С. Іссерс, Н. Grice, J. Searle, T. A. van Dijk), лінгвістики емоцій (М. О. Красавський, В. І. Шаховський).

Здобувачка дослідила концепт СУМНІВ з множини наукових підходів, акцентувавши увагу на когнітивно-комунікативний аспект концепту СУМНІВ. Для дослідження здобувачка комбінувала використання різних теорій: *семантичних полів* (J. Trier, L. Weisgerber, А. А. Уфимцева), *фреймової семантики* (Ch. Fillmore, М. Мінський), *концептуальної метафори* (R. Langacker, W. Croft, G. Lakoff & M. Johnson), концептуальної метонімії (Z. Kövecses), мовленнєвих актів (Дж. Серль, І. П. Сусов) та напрацювань лінгвопрагматики та комунікативної лінгвістики. Новизною вважається використання шкали впевненості для скаляризації епістемічних слів різної сили модальності та визначення відносно цієї шкали тих епістемічних слів, які виражають концепт СУМНІВ.

6. Наукове та практичне значення роботи.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження пов'язане з можливістю його застосування у викладанні курсів із теорії дискурсу (розділи «Типологія дискурсів», «Аналіз дискурсу»), лінгвістики тексту (розділ «Види модальності»), основ теорії мовної комунікації (розділи «Форми мовного спілкування», «Комунікативні інтенції мовців»), лексикології (розділи «Семіотика»), загального мовознавства (розділи «Мова і мовлення», «Мова і мислення»), спецкурсів із когнітивно-семантичних досліджень, при укладанні навчальних посібників і підручників, для написання курсових та дипломних робіт.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації.

Особистий внесок здобувача. Отримані результати дослідження висвітлено у наукових публікаціях, серед яких дві – у співавторстві з В. Д. Бяликом (Byalyk, Nizhnik 2022) та А. Галайдін (Nizhnik, Galaidin 2020), де особистий внесок дисертантки полягає у розробці класифікації епістемічних слів та прагматичному аналізі епістемічних модальних дієслів у контексті.

Результати перевірки тексту дисертації з використанням антиплагіатної системи UNICHECK показав на 3,73% схожості з джерелами з Інтернету. Робота відповідає принципам академічної доброчесності.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження викладено в 7 публікаціях, опублікованих у наукових фахових виданнях України категорії Б (3,7 авт. арк.), одна – у зарубіжному виданні, індексованому в наукометричній базі Web of Science (0,5 авт. арк.) та 3 додаткових публікаціях (1,5 авт. арк.). Результати дослідження додатково відображені у 2 матеріалах наукових конференцій (0,2 авт. арк.). Загальний обсяг публікацій за темою дисертації – 5,9 авт. арк.

Результати дисертації повною мірою викладені в зазначених публікаціях.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Ніжнік Л. І. Концептуальна метафора для опису концепту СУМНІВ. Закарпатські філологічні студії. № 25. Том 2. 2022. С. 12–17.
DOI : [10.32782/tps2663-4880/2022.25.2.2](https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.2.2)
URL : http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/25/part_2/2.pdf
2. Ніжнік Л. І. Епістемічні слова та комунікативні стратегії кооперації. Наукові записки Національного університету Острозька академія». Серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13 (81). С. 49–53.
DOI : [10.25264/2519-2558-2022-13\(81\)-49-53](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13(81)-49-53)
URL : <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3486>

3. Ніжнік Л. І. Епістемічність слів на позначення впевненості / невпевненості. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 15 (83). С. 25–29.

DOI : 10.25264/2519-2558-2022-15(83)-25-29

URL:<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:x0SUUT2Y7ZwJ:https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/download/3621/3307/6337&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

4. Ніжнік Л. Вербалізація концепту DOUBT засобами епістемічної модальності. Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Серія : Германська філологія. Чернівці : Рута, 2021. Вип. 831-832. С. 240–252.

URL : <https://journals.chnu.edu.ua/index.php/gp/article/view/207>

5. Ніжнік Л. Епістемічна модальність для вираження сумніву. Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Германська філологія. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. Вип. 823. С. 179–184.

URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2020_823_35

6. Ніжнік Л. І. Мовні засоби вияву комунікативних інтенцій персонажа у художньому творі. Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія Філологічна. Острог : Вид-во НаУОА, 2014. Вип. 44. С. 207–210.

URL : https://lingvj.oa.edu.ua/nz_vyp_44

URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_44_63

7. Ніжнік Л. І. Комунікативні інтенції персонажа в британській художній літературі. Нова Філологія. Вип. 60. Запоріжжя, 2014. С. 125–128.

URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2014_60_26

***Статті у зарубіжних виданнях, індексованих
в наукометричній базі Web of Science:***

8. Byalyk V. D., Nizhnik L. I. Epistemic Words on the Confidence Scale. Academic Journal of Modern Philology. Wrocław, 2022. Vol. 15. P. 107–115.

DOI : 10.34616/ajmp.2022.15.8

URL : <https://ajmp.uwr.edu.pl/2022/10/06/vol-15-2022/>

URL : <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000918096700008>

Додаткові публікації:

9. Nizhnik L., Galaidin A. Modal verbs to express confidence/ uncertainty. PNAP. Scientific Journal of Polonia University Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej. CZESTOCHOWA, 2020. 40 nr 3. P. 49–59.

DOI : [10.23856/4007](https://doi.org/10.23856/4007)

URL : <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/525>

10. Ніжнік Л. І. Мовні засоби номінації емоції сумніву. Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. Чернівці : Родовід, 2019. Вип. 1 (17). С. 165–174.

11. Харитон Л. Репрезентація «сумнів у собі» у фреймі сумніву. Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. Вип. 3. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2011. С. 169–175.

URL:http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Liudmyla_Kharyton.pdf

http://www.chnu.edu.ua/res//chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/v_2011_3.html

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Ніжнік Л. І. Епістемічна впевненість / невпевненість в мовленнєвих актах. Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (9-11 листопада 2022 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2022. С. 155–158.

13. Ніжнік Л. І. Мовні засоби вираження емоції сумніву в сучасній англійській літературі. II Міжнародна науково-практична конференція «Лінгвістика XXI століття: здобутки та перспективи». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика. Херсон, 2019. № 36. С. 64–68.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на 5 наукових конференціях, серед яких «Лінгвістика XXI століття: здобутки та перспективи» (Херсон 2019), «Актуальні проблеми романо-германської філології та перекладу» (Чернівці 2020, 2021), «Прикладні лінгвістичні дослідження в умовах міжкультурної комунікації» (Острог 2022), Міжнародна науково-практична конференція «Молодіжна наука заради миру та розвитку» (Чернівці 2022).

9. Оцінка мови і стилю дисертації.

Мова та стиль викладення відповідає критеріям науковості: логічність викладення положень, об'єктивність, послідовність. Структуру роботи загалом можна схарактеризувати як таку, що логічно підпорядковується поставленій меті. Композиція розділів відповідає послідовності конкретних завдань, що успішно вирішуються. Основні теоретичні положення та висновки роботи не є суперечливими, оскільки вони аргументовані й підкріплені доречними прикладами.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Зміст дисертації відповідає чинним вимогам до оформлення дисертації, встановленим освітньо-науковою програмою «Філологія» галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія.

11. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

Дисертація складається з переліку умовних позначень, анотацій двома мовами, списку опублікованих праць автора, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

12. Рекомендації дисертації до захисту.

Дисертація відповідає всім вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінам і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича 20 березня 2023 року дисертацію Ніжнік Людмили Іванівни рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – «Філологія» галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

20.03.2023 р.

Голова засідання,
в. о. завідувача кафедри
германського, загального
і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича,
кандидат філологічних наук, доцент

Олена КУДРЯВЦЕВА

Підпис Кудрявцевої О.В. засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
Людмила Ніжнік
" 20 " 03 2023 р.

